

وهر گيپراني (بايه کاني کوردستان) له هه لسه نگانديکي پهځنه گرانده دا

د. که مال مه عرووف
(کوليتري ناداب - زانکوي سه لاهه دين)

درشته کانه وه گوزهر بکات و بتوانی به سهر هه موو ته و وشه و زاراوانه دا زال بی که بو گیانه وه رو بی گیان و دیارده کانی سروشت به کار ده برین. نه گهر له م روانگه وه سه یری نه م کاره بکه یین، به م نه نجانمانه ی لای خواره وه ده گه یین.

۱- یاساو پيساکانی زمانی کوردی تیدا نه خراوه ته پروو.

۲- بی ناگایه له و زاراوانه ی که بو بابه تی جوگرافی به کار ده هیندرین.

۳- زمانی سهر زاره کی و ده سته واژه ی په مه کی و پسته ی چروو کی به خووه گرتووه.

۴- وهر گيپرانيکي وشه به وشه ی بی سهر و به ره، له زور شوتندا رسته ی بی هیزو نادرستی لی که وتوته وه که هیچ واتایه ک نه به خشی.

۵- وهر گيپرانيکي سه رپیتی و به په له یه و چیتري تاییه تی بابه ته که ی تاراده یه کی زور فه راموش کردووه.

۶- به کورتی و به کوردی هیچ بنه مایه کی وهر گيپرانی تیبیدا به رچاو ناکه وی.

هه له کانی ریزمانی، هه موو پیشگریک پیتویستی به پاشگریکه، که چی له م نامیلکه یه دا زوربه ی زوری پاشگره کانی فه راموش کردوون.

۹ل بابدی و په نجا مه تر تیبیه له دا و له ولاتر خستییه ناو به فر تیبیه له دا، به شق له یه کیتکدان ده گه یه نی، راستییه که ی توری هه له دا و یا خود فریداو، هه روه ها پاشگری (هوه) ده وی،

بابدی و په نجا مه تر توری هه له دا و (فریداو) له ولاتر خستییه ناو به فره وه.

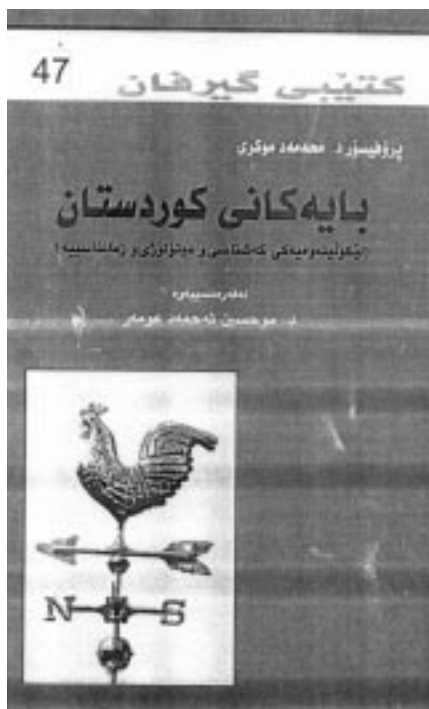
۱۰ل له ناوه راستی زنجیره چپای زاگروس. پاشگری (دا) ی ده وی

له ناوه راستی زنجیره ی چپای زاگروسدا.

۹ل له نیوان سنه و سه قز

پاشگری (دا) ی ده وی

با، یان بایه کانی کوردستان نامیلکه یه کی چوکه لانه ی گیرفانه، ده زگای چاپ و په خشی سه رده م بلاوی کردوته وه، که لیکولینه وه یه کی پروفیسور (د. محمه د موکری) یه، د. محسین نه حمده عومهر له فره نسبییه وه بو سه زمانی کوردی وهر گيپراوه. هه روه کو تاشکراو پروونه وهر گيپران کاریکی پر زحمه ته، چنه د زانستییه، زیاتریش هونه ریبیه، وهر گيپر ده بی شاره زاییه کی باشی هه مه لایه نه ی له هه رده و زمانه که دا هه بی، تاراده یه کی زوریش پسپوری بواره که بی، به قولی له ناو شته وردو



کرمانجی پاشگری (دا) ی دهوئ. له ههریمی ههورامان و سنه و ههریمه‌کانی زاری کرمانجی دا
 ل ۲۳ له زستان زۆر ساردو توندو تیژه. پاشگری (دا) ی دهوئ، له زستاندا زۆر ساردو توندو تیژه.
 ل ۲۳ ئەم بایه له کتیبی روائع لغات. پاشگری (دا) ی دهوئ، ئەم بایه له کتیبی روائع لغات دا

ل ۲۳ له ناوچه‌ی رهی وشه‌ه‌ریار پیتی ده‌گوتری (باد قاغ‌دان). پاشگری (دا) ی دهوئ، له ناوچه‌ی رهی وشه‌ه‌ریاردا (بادقاغ‌دان) ی پیتی ده‌گوتری.
 ل ۲۴ له ئەتله‌نتیکه‌وه هه‌لده‌که‌ن، دوا‌ی ئەوه‌ی به‌سه‌ر ده‌ریای ناوه‌راست و ده‌ریای ر‌ه‌ش تیت‌ده‌په‌رن. پاشگری (دا) ی دهوئ، له ئەتله‌نتیکه‌وه هه‌لده‌که‌ن، دوا‌ی ئەوه‌ی به‌سه‌ر ده‌ریای ناوه‌راست و ده‌ریای ر‌ه‌شدا تیت‌ده‌په‌رن.

ل ۲۵ له ف‌ه‌ره‌ه‌نگی زمانی ع‌ه‌ره‌ب‌ی‌ش مانای لای چه‌پ ده‌گه‌یه‌نی پاشگری (دا) ی دهوئ، له ف‌ه‌ره‌ه‌نگی زمانی ع‌ه‌ره‌ب‌ی‌ش دا مانای لای چه‌پ ده‌گه‌یه‌نی.
 ل ۲۶ له گه‌لیک ناوچه‌ی جیا‌جیا. پاشگری (دا) ی دهوئ، له گه‌لیک ناوچه‌ی جیا‌جیادا. ل ۲۶ له ناوچه‌ی موکری. راستیه‌که‌ی له ناوچه‌ی موکریاندا. ل ۲۶ له وه‌رزی جیا‌جیا هه‌لده‌که‌ن. پاشگری (دا) ی دهوئ، له وه‌رزی جیا‌جیادا هه‌لده‌که‌ن. ل ۲۶ که له‌کو‌تایی زستان به‌فر ده‌توینیت‌ه‌وه. پاشگری (دا) ی دهوئ، که له‌کو‌تایی زستاندا به‌فر ده‌توینیت‌ه‌وه.

ل ۲۶ له وه‌رزی جو‌خ‌ین هه‌ل‌گرتن و کاره‌کانی دیکه‌ی کشتوکال سوودی لی وهرده‌گیرئ پاشگری (دا) ی دهوئ، له وه‌رزی جو‌خ‌ین هه‌ل‌گرتن و کاره‌کانی دیکه‌ی کشتوکالدا سوودی لی وهرده‌گیرئ.
 ل ۲۷ له هه‌مان ئەو ناوچانه ناویکی دیکه‌شی هه‌یه. پاشگری (دا) ی دهوئ، له هه‌مان ئەو ناوچانه‌دا ناویکی دیکه‌شی هه‌یه. ل ۲۷ له هه‌ریمی کرماشان، به‌تایبه‌تی له ناوچه‌ی گۆزان و سه‌نجابی و ناوچه‌ی گه‌رمه‌کانی ئەم هه‌ریمه‌ پیتی ده‌گوتری ساوین. راستیه‌که‌ی له هه‌ریمی کرماشاندا، به‌تایبه‌تی له ناوچه‌ی گۆزان و سه‌نجابی و ناوچه‌ی گه‌رمه‌کانی ئەم

له‌نیوان سنه و سه‌قزدا. ل ۱۱ هه‌ندئ جاریش بای بو‌گه‌نی باشوور و باشووری رۆژئاوا که له‌ناوچه‌ی گه‌رمه‌کان پیتی ده‌گوتری سابوون یان (ساوین) ه

له‌م دوو د‌پ‌ره‌دا س‌ن هه‌له‌ی تیت‌دایه. جارئ سابوون نیبه‌ به‌ل‌کو (سه‌بوون) ه پاشگری (دا) ی دهوئ له‌ناوچه‌ی گه‌رمه‌کان دا (پیتی ده‌گوتری) ده‌که‌و‌یت‌ه‌ دواوه، به‌م جو‌ره‌ ده‌بی، هه‌ندئ جاریش بای بو‌گه‌نی باشوورو باشووری رۆژئاوا که له‌ناوچه‌ی گه‌رمه‌کاندا سه‌بوون یان (ساوین) ی پیتی ده‌گوتری.

ل ۱۱ به‌هاری کورد له ۲۱ ی مانگی دوو (-21 Fev rier) ده‌ست پی ده‌کا.

راستیه‌که‌ی به‌هاری کورد له (۲۱) ی مانگی ر‌ه‌شه‌مه‌وه (21 Fevrier) ده‌ست پی ده‌کا. ل ۲۱ به‌تایبه‌تی له‌نیوان (۱۳) ی شو‌بات و (۱۳) ی ئادا‌ر هه‌ل‌ده‌کا.

پاشگری (دا) ی دهوئ به‌تایبه‌تی له‌نیوان (۱۳) ی شو‌بات و (۱۳) ی ئادا‌ر هه‌ل‌ده‌کا.

ل ۲۲ له هه‌ریمی کرماشان و هه‌ورامان. پاشگری (دا) ی دهوئ، له هه‌ریمی کرماشان و هه‌وراماندا ل ۲۳ له هه‌ریمی هه‌ورامان و سنه و هه‌ریمه‌کانی زاری



د. موحسین نوحمد عومەر

دهداته و راستییه‌که‌ی ئه‌فسانه فارسی و کوردییه‌کانی له‌گه‌ل روانین و چه‌مکه میتۆلۆژی و ئایینه‌کۆنه‌کانی ئییرانیدا لیک‌گری ده‌ده‌نه‌وه.

ل ٤٢ به‌م جۆره ده‌بینین له ئه‌ده‌بیاتی فارسی، پاشگری (دا)ی ده‌وی، به‌م جۆره ده‌بینین له ئه‌ده‌بیاتی فارسیدا.

ل ٤٥ هه‌مان شت له ئۆقیانووسه‌کانیش هه‌یه. پاشگری (دا)ی ده‌وی، هه‌مان شت له ئۆقیانووسه‌کانیشدا هه‌یه.

ل ٤٥ له‌هه‌مان کات، پاشگری (دا)ی ده‌وی، له هه‌مان کاتدا.

ل ٤٧ دهرباره‌ی نه‌ژادو بنجینه‌ی بایه‌کان له ئه‌فسانه کوردیه‌کان. راستییه‌که‌ی کوردیه‌کاندا که پاشگری (دا)ی ده‌وی.

ل ٤٧ گوايه بایه‌کان له‌نیوان زنجیره شاخه‌کان عاصی بوونه.

پاشگری ده‌وی، گوايه بایه‌کان له‌نیوان زنجیره شاخه‌کاندا عاصی بوونه.

ل ٤٨ له ئه‌فسانه‌ی خه‌لق و دروست کردنی جیهان با بوونی هه‌یه.

پاشگری (دا)ی ده‌وی، له ئه‌فسانه‌ی خه‌لق و دروست کردنی جیهاندا با بوونی هه‌یه.

ل ٥٢ نه‌ک هه‌ر له‌ناو گۆرانییه فۆلکلۆرییه کوردیه‌کان، به‌لکو له‌ناو ته‌واو ئه‌ده‌بی کوردی و هه‌ورامان.

راستییه‌که‌ی نه‌ک هه‌ر له‌ناو گۆرانییه فۆلکلۆرییه کوردیه‌کاندا، به‌لکو له‌ناو ته‌واوی ئه‌ده‌بی کوردی و هه‌ورامانیدا.

ل ٥٤ له‌ناو گشت چاپه‌کانی دیوانی بیساران، پاشگری (دا)ی ده‌وی، له‌ناو گشت چاپه‌کانی دیوانی بیسارانیدا.

ل ٥٧ ئه‌و وشانه‌ی له‌م گوتاره هاتوون پاشگری (دا)ی ده‌وی، ئه‌و وشانه‌ی له‌م گوتاره‌دا هاتوون.

له‌نیشانه‌ی تاک و کۆدا که‌وتۆته هه‌له‌ی زۆره‌وه. ل ٧ بایه‌کان هه‌له‌که‌ن و نه‌ژادی جیا‌وازی دوورو ناوچه‌بیان هه‌یه.

به‌کاره‌یتانی نیشانه‌ی تاکی (هه‌یه) هه‌له‌یه، به‌لکو ده‌بی بووتری (هه‌نه).

ل ١٢ لیسه‌وه ده‌بی ئاماژه به‌وه بکه‌ین که شی‌وه‌و هه‌له‌کوتی جوگرافی چیاو دۆله‌کان نه‌ک هه‌ر ته‌نیا هیتزو ئاراسته‌ی بایه‌کان ده‌گۆری.

راستییه‌که‌ی ده‌بی بووتری (ده‌گۆرن).

هه‌ریمه‌دا (ساوین)ی پی ده‌گوتری.

ل ٢٧ که له ئییران و میزوپۆتامیا و ئاسیای بچووک ناسراوه. که له ئییران و میزوپۆتامیا و ئاسیای بچووکدا ناسراوه.

ل ٢٧ بایه‌کی سووتینه‌ره و له ناوچه گه‌رمه‌کان هه‌له‌کا.

بایه‌کی سووتینه‌ره و له‌ناوچه گه‌رمه‌کاندا هه‌له‌کا.

ل ٢٩ له‌زاری هه‌ورامان و مه‌ریوان پی ده‌گوتری گیتزه‌لوکه. راستییه‌که‌ی له‌زاری هه‌ورامان و مه‌ریواندا گیتزه‌لوکه‌ی پی ده‌گوتری.

ل ٣٤ له هه‌مان په‌ره‌گراف، پاشگری (دا)ی ده‌وی له هه‌مان په‌ره‌گراف دا.

ل ٣٤ له دهر‌وازی پردی چینه‌ته ده‌هسته‌تی.

پاشگری (دا)ی ده‌وی، له دهر‌وازی پردی چینه‌ته دا ده‌هسته‌تی.

ل ٣٨ له‌سه‌رده‌می شاکانی کیانی،

پاشگری (دا)ی ده‌وی، له‌سه‌رده‌می شاکانی کیانی دا.

ل ٣٧ بیگومان کاریگه‌ری خراپی هه‌ندی با له‌سه‌ر ژیانی کۆمه‌لایه‌تی، به‌تایبه‌تی کشتوکال و گیانه‌وه‌ران خانوبه‌ره، بیروخه‌یاله ئه‌فسوون ئامپزه‌کانی ناو فۆلکلۆری کۆنیان به‌هیتز کردووه، رسته‌یه‌کی ناته‌واوه، راستییه‌که‌ی بیگومان کاریگه‌ری خراپی هه‌ندی با له‌سه‌ر ژیانی کۆمه‌لایه‌تی دا، به‌تایبه‌تی کشتوکالی و گیانه‌وه‌رو خانوبه‌رده‌دا، بیروخه‌یالی ئه‌فسوون ئامپزه‌کانی ناو فۆلکلۆری دیرین یان به‌هیتز کردووه.

ل ٤١ ئه‌فسانه فارسی و کوردییه‌کان له‌گه‌ل روانین و چه‌مکه میتۆلۆژی و ئایینییه‌کانی ئییرانی کۆن لیک‌گری

۱۴ل نه گهرچي خيړاييان له ناوچه جيا جياکان وهک يهک نيه.

نیشانه‌ی تاکی (نيه) هه‌له‌يه، به‌لکو ده‌بي بگووتري (نيه)، هه‌روه‌ها پاشگري (دا)ی ده‌وي (جياجياکاندا).
۳۴ل که‌واته دوو خوداوه‌ندی تاييه‌ت به‌ته‌مؤسفيتر و با هه‌يه. نیشانه‌ی تاکی (هه‌يه) هه‌له‌يه، به‌لکو ده‌بي بگووتري (هه‌نه)

۴۰ل به‌م شپويه ده‌بينين له‌شانامه کؤمه‌ليک توخم و بي‌ري جياجياي فولکلوري کؤن کؤکراوه‌ته‌وه نه‌وه دواي نه‌وه پاريزراوه، وهک نه‌فسوون، سوارچاکی رووداوي ديکه و له‌هه‌مووشيان گرینگتر که‌ماده‌ی نه‌م ليکولينه‌وه‌يه‌يه باو- و ره‌شه‌باکانه.

هه‌له‌يه‌کی زؤی تي‌دايه له‌بارهي کورداره‌وه (کؤکراوه‌ته‌وه، پاريزراوه) هه‌له‌ن، به‌لکو ده‌بي بگووتري (کؤکراونه‌ته‌وه، پاريزراون)، له‌بارهي پاشگره‌وه‌ش (له‌شانامه) هه‌له‌يه، ده‌بي بگووتري (له‌شانامه‌دا)، (باو ره‌شه‌به‌کانه) هه‌له‌يه ده‌بي بگووتري (به‌باو ره‌شه‌باکانه‌وه).

۴۷ل گوايه نه‌م توفان و ره‌شه‌بايه وهک سزايهک ني‌رراوه بؤ گونا‌ه‌باره‌کان هه‌له‌يه‌کی زؤی تي‌دايه، راستيه‌ه‌کی گوايه نه‌م توفان و ره‌شه‌بايانه وهک سزايهک بؤ گونا‌ه‌باره‌کان ني‌ردراون.

۵۲ل نمونه‌ی له‌م جوړه‌مان گه‌ليک زؤر هه‌يه. نیشانه‌ی تاکی (هه‌يه) هه‌له‌يه، به‌لکو ده‌بي بگووتري (هه‌نه).

۴۲ل گوايه هه‌ندی پيره-کان، کؤنترؤلی باو ره‌شه‌باکانيان کردووه و به‌ناره‌زووي خو‌يان توانيويانه فه‌رماني هه‌لکردنی ده‌رک‌ن، هه‌له‌يه‌کی زؤی تي‌دايه (پيره‌کان) هه‌له‌يه، پيشگري ده‌وي ده‌بي بگووتري (له‌پيره‌کان)، (کردووه) هه‌له‌يه ده‌بي بگووتري (کردوون)، (ده‌رک‌ن) هه‌يه ده‌بي بگووتري (ده‌ريکه‌ن)

۱۰ل به‌چه‌شنيکن هه‌ندی شو‌ين زؤر گهرمه هه‌نديکی ديکه ساردن،

(زؤر گهرمه هه‌له‌يه، به‌لکو ده‌بي بگووتري (زؤر گهرمن)، هه‌نديکی ديکه‌ش ساردن.

۲۳ل واته شويک و روژتيک.

نیشانه‌ی نه‌ناسياوي (-تيک) به‌کؤتايي دوا ناوه‌وه ده‌لکي، به‌هه‌ردووکيانه‌وه نالکي بؤيه (شه‌ويک) هه‌له‌يه، به‌لکو ده‌بي بگووتري شه‌و و روژتيک.

به‌کاره‌يناني کردار له‌شو‌يني نه‌گونجاو، بؤته هؤی نه‌وه‌ی که‌رسته‌ه‌کی چرووک و لاواز کردووه،

۱۰ل له‌ناوچه سارده‌کان بچنه ناوچه گهرمه‌کان راستيه‌ه‌کی له‌ناوچه سارده‌کان به‌ره‌و گهرمه‌سيتر بچن.

۱۳ل نه‌و بايانه‌ی ناويان به‌پي‌ي نه‌ژادی جوگرافيان دروست بووه، وهک بؤ نمونه: رسته‌يه‌کی ناته‌واو، (نه‌ژاد) له‌شو‌يني خؤی به‌کار نه‌هينراوه، بؤ (با) و وشه‌ی ريشه ياخود به‌رته‌ت به‌کاردي، راستيه‌ه‌کی به‌م شپويه‌يه: نه‌و بايانه‌ی ناويان به‌پي‌ي ريشه‌ی جوگرافي يان دروست بوونه، بؤ نمونه.

۱۰ل ناوو هه‌واکانيان هه‌رده‌م له‌گوړاندان هه‌ندی جار دره‌نگ دروست ده‌بن هه‌ندی جار زوو، رسته‌يه‌کی ناته‌واوه، راستيه‌ه‌کی به‌م جوړه‌ته‌وي، ناو و هه‌واکانيان هه‌رده‌م له‌گوړاندان هه‌ندی جار زوو، هه‌ندی جاريش دره‌نگ دروست ده‌بن.

۸ل چونکه تاقه ده‌روازي والا‌يه له‌نيوان زنجيره چياکانی زاگرو‌س (ده‌روازي پاتاق).

رسته‌يه‌کی بي‌سه‌روبه‌رو ناته‌واوه، راستيه‌ه‌کی له‌نيوان زنجيره چياکانی زاگرو‌سدا، ده‌روازي پاتاق، تاقه ده‌روازي والا‌يه.

۷ل له‌هه‌ريمه کوردييه‌کانی نازربايجانی روژتاوا که‌شيکی زؤر سه‌خت هه‌يه،

رسته‌يه‌کی ناته‌واوه، راستيه‌ه‌کی به‌م جوړه‌ته‌وي ده‌بي هه‌ريمه کوردييه‌کانی نازربايجانی روژتاوا که‌شيکی زؤر سه‌ختي هه‌يه.

۹ل له‌به‌ر نه‌وه زستانيکی نازار ده‌روسه‌ختي هه‌يه و له‌سه‌ره‌وه‌ی توانای مروقه.

رسته‌يه‌کی ناته‌واوه، راستيه‌ه‌کی به‌م شپويه‌يه له‌به‌ر نه‌وه زستانيکی دژوارو سه‌ختي هه‌يه و له‌سه‌ره‌وه‌ی توانای مروقه‌وه‌يه.

۱۷ل به‌باي باشوور ناسراوه پي‌ي ده‌لين زريان راستيه‌ه‌کی به‌باي باشوور ناسراوه و زريانی پي‌ي ده‌گووتري.

۱۵ل جوړه باي ديکه‌ی هه‌ن که‌له‌قه‌دي چياکان هه‌لده‌کن، نه‌مانه‌ش ده‌گه‌رينه‌وه بؤ جياوازي ته‌مؤسفي‌ري هه‌ردوويوي چياکان. راستيه‌ه‌کی جوړه بايه‌کی تر هه‌ن که‌له‌قه‌دي چياکانه‌وه هه‌لده‌کن، نه‌مانه‌ش بؤ جياوازي ته‌مؤسفي‌ري هه‌ردوو ديوي چياکان ده‌گه‌رينه‌وه.

۱۵ل کزه بايه‌کی دلگير له‌دايک ده‌بي که‌ناوه ناوه هه‌لده‌کا،

(ناوه ناوه) هه‌له‌يه، به‌لکو ده‌بي بگووتري (ناوه ناو) ياخود (ناو به‌ناو)، (دلگير) له‌جبي خؤيدا به‌کار نه‌هاتووه، راستيه‌ه‌کی (کزه بايه‌کی فينک).

له فولکلوري کوردی و فارسیدا شتیکی نه ناسراو نییبه.

۴۲ ل ټم کتیبه دهگه پرتنه وه بۆ سه دهی سییبه م و چواره می هیجری.

راستیبه که ی ټم کتیبه بۆ سه دهی سییبه م و چواره می هیجری دهگه پرتنه وه.

۴۳ ل هۆکاریک بووه، یان هۆکاریک بووه هیرشه سویای دوژمن راگری و بیچه قییتی. راستیبه که ی هۆکاریک بووه که هیرشه سویای دوژمن راگری.

۴۴ ل گوايه ټم دیو و ټه جندانان به رز دهنه وه و له ناو ههوا به دهوری خویان دهسورپنه وه.

راستیبه که ی گوايه ټم دیو و ټه جندانان له ناو ههوا دا به رز دهنه وه و به دهوری خویاندا دهسورپنه وه.

تۆفان و ره شه بایه ک هه لدهکا ټه وه نده به هیزه ده توانی ټه سپیک به ټه رز دادا.

راستیبه که ی تۆفان و ره شه بایه ک هه لدهکا ټه وه نده به هیزه ده توانی ټه سپیک به ټه رز دادا.

۵۱ ل له شونینیکی دووره په ریز چاوه پیتی ده کرد، پاش تیپه پینی ماوه یه کی زۆر، خیزانه که ی ناچاربان کرد بگه پرتنه وه ماله که ی خوی. راستیبه که ی له شونینیکی دووره په ریزدا چاوه پیتی ده کرد، پاش تیپه پینوئی ماوه یه کی زۆر، خیزانه که ی ناچاری کرد که بۆ ماله که ی خوی بگه پرتنه وه.

۵۸ ل دوو خواوه ند، که یه کیکیان په مزی چاکه یه و ټه وی دیکه په مزی خراپه یه، له میتولۆژی و بیری ئایینی کۆنی ئیران ته عبیری لی کراره و پاشماوه کانی له ناو گپرانه وه کوردیبه کان ده دۆزینه وه.

راستیبه که ی دوو خواوه ند، که یه کیکیان په مزی چاکه یه و ټه وی تریان په مزی خراپه یه، له میتولۆژی و بیری ئایینی کۆنی ئیرانیدا گوزارشتی لی کراره و پاشماوه کانی له ناو گپرانه وه کوردیبه کاندا ده دۆزینه وه.

۳۲ ل کچان (کیژ- وهرگیژ) هه ر دهستی لی نه دابا باشر بوو. راستیبه که ی کچان (کیژان).

۳۷ ل نوپژ بۆ خودا ده کاو ناوی مه زنی خودا دینتی و ده چپته ناو قه لا ټه فسوون به نده که.

(مه زنی خودا) هه لیه، به لکو ده بی بگوتری (خودای مه زن (قه لا) هه لیه، به لکو ده بی بگوتری (قه لای).

هه ندی ده سته واژه و زاراوه ی به کاره یانوان که له گه ل دیارده ی با ناگوئجی بۆ نمونه، بنچینه، خه بات، هیمن، هه سار، شه ره گپژ، چر، هاوسی، له دایک ده بی.

۷ ل که بایه کان هه لده که ن و نه ژادی جیاوازی دوور و

۱۵ ل ټم بایانه ناویان دهگه پرتنه وه بۆ ټه وهرزانه ی لپی هه لده که ن.

(دهگه پرتنه وه) هه لیه، به لکو ده بی بگری به کو (دهگه پرتنه وه)، خراپ دارپژراوه، راستیبه که ی ټم بایانه ناویان بۆ ټه وهرزانه دهگه پرتنه وه که لپوه ی هه لده که ن.

۱۶ ل ټم بایه که ناوه که ی دهگه پرتنه وه بۆ زمانه عه ره بی (موسم) هه مان (la moussor) ه.

راستیبه که ی ټم بایه که ناوه که ی بۆ مه وسیمی زمانه عه ره بی دهگه پرتنه وه، هه مان ورزه بایه.

۲۴ ل زۆرجاریش له گه ل ټه بایانه تیکه لیان ده که ن که له باکووری رۆژئاوا دین. (تیکه لیان ده که ن) هه لیه،

به لکو ده بی بگوتری (تیکه لاو ده بن)، (رۆژئاوا) پاشگری ده وی (رۆژئاواوه).

۲۷ ل له ناوچه ی گۆران و سه نجابی و ناوچه گه رمه کانی ټم هه ریمه پیتی ده گوتری ساوین.

راستیبه که ی له ناوچه ی گۆران و سه نجابی و ناوچه گه رمه کانی ټم هه ریمه (ساوین) ی پی ده گوتری.

۲۶ ل هه موو ټه بایانه ی له باکوور دین پیمان ده لپین شه مال.

راستیبه که ی هه موو ټه بایانه ی که له باکووره ده دین شه مالیان پی ده لپین.

۳۷ ل که هه موو زانیاریبه کی تیدایه دژی ټه فسوون و سحر به تال کردنه وه.

راستیبه که ی که هه موو زانیاریبه کی دژ به ټه فسوون سحر به تال کردنه وه تیدایه.

۳۷ ل لیره وه هه موو شتیک بزر ده بی، قه لاو کۆشک ټه فسوونه کان، په شه باو تۆفه کان، رۆشنا یبه ک ده رده که وی ئینجا دل به ره که ی رزگار ده کا.

(بزر ده بی) هه لیه، به لکو ده بی بگوتری (بزر ده بن) و له دوا ی ناوه کانه وه دیت به م جوړه ده بی، لیره وه هه موو شتیک له قه لاو کۆشک، ټه فسوونه کان، په شه باو تۆفه کان بزر ده بن، رۆشنا یبه ک به ده رده که وی، ئینجا دول به ره که ی رزگار ده کا.

۳۸ ل که سه رچاوه ټه ده بیبه کانی دهگه پرتنه وه بۆ پیش ئیسلام.

راستیبه که ی که سه رچاوه ټه ده بیبه که ی بۆ پیش ئیسلام دهگه پرتنه وه.

۴۱ ل شتیکی نه ناسراو نییبه له فولکلوری کوردی و فارسی.

پاشگری (دا) ی ده وی، هه روه ها دارشته که ی هه لیه، به م جوړه ده بی.

ناوچه بیان هه یه .

ل ٤٧ دهر باره ی نه ژاد و بنچینه ی بایه کان له ئه فسانه کوردییه کان .

(نه ژاد) زیاتر بۆ ئه سل و نسب به کار دئ بۆ دیارده کانی سروشت گونجاوتره که ریشه و بنه پرت و بنکه به کار بهیتندری .

ل ١٠ کار یگه ری ئه م بهر زایبانه له وه دایه پله ی گه رما داده به زیت و چری هه وا که م ده که نه وه .

(چری) هه له یه ، به لکو ده بی بگوتری (فشاری هه وا) یاخود (ته وژمی هه وا) .

ل ٣٤ دوو خودا وه ند تایبته به ئه مۆسفیرو با هه یه یه کیکیان چاکه خواز ئه وی دیکه یان شه ره نگیز .

(شه ره نگیز) به کار هیتانی له م شوینه دا هه له یه ، چونکه (شه ره نگیز) مانای ناژاوه چی ده گه یه نی ، به لکو ده بی بگوتری (شه رخواز) که پیچه وانیه (چاکه خواز) دئ ، له زۆر شوینی تری ئه م نامیلکه یه (شه ره نگیز) ی به هه له به کار هیتاوه ، بۆ نمونه لاپه ره ، ٣٢ ، ٤٤ ، ٤٨ . . . هتد . راستییه که ی ده بوایه (شه رخواز) ی به کار بهیتانیه .

ل ٤٧ هه ندیک له گه ل ئه وه ن گوایه بایه کان له نیوان زنجیره شاخه کان عاسی بوونه یان زیندانی کراون و ئه وانیه ده توان هه وسارو زنجیر به ستین ، هه لدین و (هه وسار) به کار هیتانی له م شوینه دا هه له یه و نه گونجاوه ئه گه ر بۆ ئه فسانه ش بی ، چونکه هه وسار به مانای ریشمه دئ که گاجله و هه وسار ده کریت .

ل ١٥ نه ژادی ئه م بایه ناوچه بیانه چین؟ بیگومان بیجگه له هۆکاری دیکه ، هۆی دروست بوونیان ده گه ریته وه بۆ نه مانای پاله په ستۆ و نایه کسانای له گه رمیونی دووجه مسه ری هاوسی ، (هاوسی) که مانای جیران ده گه یه نی ، به کار هیتانی له م شوینه دا هه له یه ، به لکو ده بی له جیاتی هاوسی (به رابه ر) یان (به رامبه ر) به کار بهیتندری .

ل ١٥ کزه بایه کی دلگیر له دایک ده بی که ناوه ناوه هه لده کا .

(له دایک ده بی) به کار هیتانی له م شوینه دا هه له یه ، چونکه مرۆف له دایک ده بی ، (با) له دایک نابج ، به لکو هه لده کا .

(ناوه ناوه) دیسانه وه هه له یه ، به لکو ده بی بگوتری (ناوه ناوه) یاخود (ناوه ناوه) . هه روه ها (دلگیر) گونجاو نییه ، به لکو ده بی بگوتری (فیتک) .

ل ٥٧ بای هیتانی شه مال ، هیتن به کار هیتانی له م شوینه دا هه له یه ، به لکو ده بی

بگوتری (کزه بای شه مال) ، یاخود شنه ی شه مال .

ل ٢٢ ده گپه نه وه که له کۆتایی زستان ، بای که له وا خه بات دژی بای زه لان ده کا ، به لام له م رکه به رایه تییه ده دۆرینتی .

به کار هیتانی (خه بات) له م شوینه دا هه له یه ، به لکو ده بی (پیشبرکی) به کار بهیتندری ، که راستییه که ی به م جوړه ده بی ،

ده گپه نه وه که له کۆتایی زستاندا ، بای که له وا پیشبرکی له گه ل بای زه لان ده کا ، به لام له م پیشبرکییه دا ده دۆرینتی .

ل ٣٠ پیده چی ناوه که ی له گه رده لووله مه زنه کان (Cyclon) ی ئوقیانوسی هیندی و که نداوی فارسی هاتین .

(گه رده لووله مه زنه کان) هه له یه ، به لکو ده بی بگوتری (گپه نه لووکه) یاخود (گه رداو) ، چونکه (Cyclon) به فه ره نسی مانای (اعصار حلزونی ، زوبعه) ده گه یه نی .

ل ٤٤ که راسته وخۆ ده کاته (سورانه وی دیو ئه جنده) . ئیشاره بۆ بای گه رده لوول . ئه مه ش له گه رده لوولی بچوکه وه بگه ر تا ده گاته هی گه وره .

به کار هیتانی (گه رده لوولی بچووک) ، گه رده لوولی گه وره) هه له یه ،

راستییه که ی که راسته وخۆ ده کاته (سورانه وی دیو درنج) ئاماره یه بۆ بای گه رده لوول تا ده گاته گپه نه لووله .

ل ٦١ بایه کی گه وره - بای گه وره . (بای گه وره) هه له یه ،

به لکو بای توند یاخود تونده با ، به کار دئ ، پیچه وانه که شی کزه بایه .

ل ٢٦ زستانیش هه ندئ جار ده بیتته هۆی ساردییه کی سهخت و به ستنی ئاو . (ساردییه کی سهخت و به ستنی ئاو) گونجاو نییه ، به لکو ده بی (به ستنه لۆک) به کار بهیتندری .

په له پهل و خیرایی و ناوردی زۆری پیتوه دیاره ، چونکه ده لئ: دوا ی گه ران به دوا ی ئه م شه ش دپه ر شیعره له ناو گشت چاپه کانی دیوانی بیسارانای ، به داخه وه کوردییه که یان نه دۆزییه وه ، په نگه د . محمه مد موکری له ده ستنوو سیکی وه رگرتبی بۆ خو شی سه رچاوه ی شیعره که ی دیاری نه کردوه ، له بهر ئه وه وه کو خۆی به فه ره نسی هیشتمانه وه ، چونکه کردنه وه ی به کوردی جارێکی دیکه ، تامی هۆنراوه که زیاتر بزر ده کا وه رگرتی «١» .

ل ٥٣ بۆ شیعره که ی بیسارانای فه ره نسییه که ی نووسیوه ته وه له ژیر ناو نیشانی (-af Semal qu, O,

سه‌رجه‌م دیره‌کانی ئەم نامیلکه‌یه له رووی زمان و ریزمان و دارشتنی کوردییه‌وه هه‌له‌ن، جگه له به‌کاره‌یتانی ده‌سته‌واژه‌و چه‌مک و وشه‌ی نات‌ه‌واو و نادروست که به‌هیچ شیشه‌یه‌ک له‌گه‌ل‌سروشستی بادا ناگونجین، هه‌ندیکیان بۆ مرۆف و هه‌ندیکێ تریشیان بۆ ئازهل به‌کارده‌هیندرین، ده‌بێ ئاماژه به‌وه‌ش بکه‌م که هه‌م‌وو هه‌له‌کانم ده‌ست نیشان نه‌کردوون، به‌خویندنه‌وه‌یه‌کی تر خه‌وشه‌کان زیاتر ده‌بن، ئەوی راستی بێ خۆم به‌و شتانه‌وه خه‌ریک ناکه‌م.

(tends- tu?) گوايه گشت چاپه‌کانی دیوانی بیسارانی پشکنیون، به‌لام چنگی نه‌که‌وتوه، به‌نده ئەو شه‌ش دیره شیع‌ره‌ی بیسارانی دۆزیه‌وه، ده‌یخه‌مه پیش چاوی خوینه‌ران.

شه‌مال مداران....

شه‌مال بێ مروه‌ت، چۆنت مداران؟

بشو وه‌ضامن وه‌لای گشت یاران

واچه په‌ریمان هه‌مه‌ت بداران

هه‌رده‌م بکه‌ران دوعای خیرمان

کو‌تانه‌که‌ران دل جه‌میرمان

جه‌ده‌ستی ره‌قیب، به‌دانی به‌دگه‌ست

جه‌ی زید و‌ضامن ده‌ستوریمان وه‌ست

جه‌ جه‌ورو جه‌فای چه‌رخ‌ی بێ بونیاد

پروومان که‌رد به‌چۆل هه‌ر چه‌بادا‌باد

چونکه نه‌گیتلا چه‌رخ‌مان به‌کام

شه‌رتنه‌ن بنیتمی سه‌ر وه‌مولکی شام» ۲

کوردییه‌که‌ی ئەوه‌نده پر خه‌وش و بێ سه‌روبه‌ره لیره‌دا هه‌ندێ له‌و دیره‌ شاش و بی‌شانه ده‌یخه‌ینه روو که به‌پیتووستم نه‌زانی راستیان بکه‌مه‌وه، به‌لکو وه‌کو خۆی بلاویان ده‌که‌مه‌وه، تا خوینهر به‌باشی بۆی ده‌رکه‌وێ که چ وه‌رگیترا‌ینکه! هه‌ندێ له‌و رسته سه‌یرو سه‌مه‌رانه، بۆ چیتر لێ وه‌رگرتن ده‌خه‌ینه روو:

ل ۳۹ بارانی‌ک تیر له‌سه‌ر کو‌شک ببارین.

ل ۳۸ شای چاوه‌روان‌کراو که‌یخوسره‌و خۆی بریارده‌دا هه‌یرشیتکی بکاته سه‌ر که‌یخوسره‌و که به‌ باوه‌رپکی ده‌گه‌ن گو‌ش کرابوو.

ل ۵۸ ئەمه‌یه‌ گرینگی بی‌ری له‌زمان و ئەده‌ب و بی‌ری میلیلی هه‌ندێ هه‌ریمی ئی‌ران که کوردستانه و لیره پیتانمان دان.

ل ۹ بایه‌کانی ئەو ناوچه‌یه بۆ ماوه‌ی هه‌شت مانگی سال ده‌که‌نه چۆله‌وانی و بیابان.

ل ۴۲ بی‌ری بوونی بایه‌کان له‌بن فه‌رمانه‌وه‌ایی زاتیتیکی پی‌رۆز له‌ناو ئەفسانه میلیلییه‌کانی ته‌سه‌وفی کورده (سوینییه‌کانی ته‌ریقه‌ی نه‌قشبه‌ندی) هه‌یه و هه‌ستی پین ده‌کری.

ل ۹ له هه‌ندێ دۆلی کراوه به‌ رووی بایه‌کان هه‌ندێ جار جی جی به‌ به‌رزایی ده‌ مه‌تر به‌فر کو‌ده‌که‌نه‌وه.

له‌کو‌تاییدا ده‌گه‌ینه ئەو ئەنجامانه‌ی لای خواره‌وه، که

سه‌رچاره‌کان:

- ۱- پرۆفیسۆر د. محه‌مه‌د موکری، وه‌رگیترا‌نی د. موحسین ئەحمه‌د عومه‌ر: بایه‌کانی کوردستان، سه‌رده‌م، سلیمانی، ۲۰۰۴، ل ۵۴.
- ۲- حه‌کیم مه‌لا سالح: دیوانی بیسارانی، چاپه‌مه‌نی میهن، ۱۳۷۵ هه‌تاوی، ل ۳۴۷.